

Rozdział XVII

Rodzaje wiary

17.01 Arjuna rzekł: O Krsno, jaka jest pozycja tego, kto nie przestrzega zasad pism świętych, ale posiada wiarę odpowiadającą jego wyobrażeniom? Czy jest on w dobroci, pasji czy ignorancji?

17.01 *Znaczenie:* W Czwartym Rozdziale, trzydziestym dziewiątym wersecie, jest powiedziane, że osoba zaangażowana w jakiś określony typ kultu stopniowo wznosi się do poziomu wiedzy i osiąga najwyższy stan doskonałego spokoju i pomyślności. Według Rozdziału Szesnastego, osoby nieprzestrzegające zaleceń pism świętych są *asurami*, czyli demonami. Kto natomiast ściśle stosuje się do nich, ten nazywany jest *deva*, półbogiem. Jaka jest wobec tego pozycja osoby, która wiernie przestrzega pewnych nakazów, o których nie ma mowy w pismach świętych? Krsna ma teraz wyjaśnić tę wątpliwość Arjuna. Czy ci, którzy stwarzają sobie pewien typ Boga, wybierając jakąś istotę ludzką i pokładając w niej wiarę, znajdują się pod wpływem dobroci, pasji czy ignorancji? Czy takie osoby osiągają stan życiowej doskonałości? Czy możliwe jest dla nich osiągnięcie prawdziwej wiedzy i wzniesienie się do stanu najwyższej doskonałości? Czy wysiłek tych, którzy nie stosują się do zasad pism świętych, ale wierzą w coś, wielbią bożków, półbogów i ludzi, kończy się sukcesem? Arjuna pyta o to wszystko Krsnę.

17.02 Najwyższa Osoba Boga rzekł: Odpowiednio do sił natury nabytych przez duszę wcieloną, wiara jej może być trzech rodzajów – w dobroci, w pasji albo ignorancji. A teraz posłuchaj o tym.

17.02 *Znaczenie:* Ci, którzy znają zasady pism świętych, ale z powodu lenistwa i opieszałości nie przestrzegają ich, rządzeni są przez siły natury materialnej. Odpowiednio do swoich przeszłych czynów w *gunie* dobroci, pasji czy ignorancji, osiągają naturę o określonych cechach. Żywa istota już od chwili kiedy weszła w kontakt z tą naturą materialną – bezustannie obcuje z różnymi *gunami* natury materialnej. I w zależności od kontaktu z określonymi *gunami* natury, zdobywa ona określoną mentalność. Jednak, przez obcowanie z bona fide mistrzem duchowym i stosowanie się do jego wskazówek oraz wskazówek pism świętych, może ona zmienić swoją naturę. Stopniowo może ona zmienić swoją pozycję, z ignorancji wznosząc się do dobroci czy też z pasji do dobroci. Wniosek jest taki, że ślepa wiara w określonej *gunie* natury nie może pomóc takiej osobie osiągnąć stanu doskonałości. Musi ona z pomocą mistrza duchowego wszystko dokładnie rozważyć, używając przy tym całej swojej inteligencji. W ten sposób może ona zmienić swoją pozycję i wnieść się do wyższej *guny* natury.

17.03 O synu Bharaty, odpowiednio do swojego życia pod wpływem różnych *gun* natury, dana osoba rozwija określony typ wiary i wiara ta odpowiada *gunom* natury nabytym przez nią.

17.03 *Znaczenie:* Każdy ma jakiś określony typ wiary, bez względu na to, kim by nie był. Wiara ta uważana jest za dobrą lub będącą w pasji czy ignorancji, odpowiednio do natury, jaką posiada dana osoba. I odpowiednio do swojego określonego typu wiary, osoba ta obcuje z określonymi osobami. Ale rzeczywistym faktem jest to, że żywa istota – jak to zostało powiedziane w Rozdziale Piętnastym – jest oryginalnie fragmentaryczną, integralną częstką

Najwyższego Pana. Dlatego w swoim czystym stanie jest ona transcendentalna do wszystkich *gun* natury materialnej. Lecz kiedy zapomina o swoim związku z Najwyższą Osobą Boga i wchodzi w kontakt z naturą materialną w uwarunkowanym stanie życia, to stwarza wtedy, poprzez związek z różnorodnościami natury materialnej, swoją własną pozycję. Zaś wynikająca z niej sztuczna wiara i sposób życia są jedynie czymś materialnym. Chociaż może ona znajdować się pod wpływem pewnego wrażenia czy koncepcji życia, to jednak oryginalnie jest ona *nirguna*, czyli transcendentalna. Aby zatem odnowić swój związek z Najwyższym Panem, musi się ona uwolnić od wszelkich nabytych zanieczyszczeń materialnych. Jest to jedyna, wolna od strachu ścieżka powrotu – świadomość Krsny. Kiedy ktoś usytuowany jest w świadomości Krsny, wtedy ścieżka ta jest dla niego gwarancją osiągnięcia stanu doskonałości. A kto nie przyjmuje tej ścieżki samorealizacji, ten z pewnością pozostanie pod wpływem *gun* natury materialnej.

Bardzo ważne w tym wersecie jest słowo *śraddha*, czyli "wiara". *Śraddha* albo wiara jest oryginalnie rezultatem *guny* dobroci. Można wierzyć w półboga, jakiegoś Boga stworzonego przez siebie, albo w jakieś wytwory umysłowe. Uważa się, że ta mocna wiara w coś jest przyczyną tego, że podejmujemy działanie w *gunie* dobroci. Ale w materialnym, uwarunkowanym życiu żadne działanie nie jest całkowicie czyste. Zawsze jest zanieczyszczone i nigdy nie jest w czystej dobroci. Czysta dobroć jest transcendentalna. W oczyszczonej dobroci można zrozumieć prawdziwą naturę Najwyższej Osoby Boga. Dopóki czyjaś wiara nie jest całkowicie w czystej dobroci, tak długo narażona jest ona na zanieczyszczenie którąkolwiek *guną* natury. Te nieczyste *guny* oddziałują na serce. Wiara utrwała się odpowiednio do stanu serca w kontakcie z określoną *guną* materialną. Jeśli serce danej osoby jest w *gunie* dobroci, to również jej wiara jest w *gunie* dobroci. Jeżeli serce jej jest w *gunie* pasji, to w takiej samej *gunie* jest też jej wiara. A jeśli czyjeś serce jest w *gunie* ciemności, złudzenia, to w taki sam sposób zanieczyszczona jest również jego wiara. Stąd też taka różnorodność wierzeń i systemów religijnych, odpowiednio do różnych typów wiary. Prawdziwa zasada wiary religijnej usytuowana jest w czystej dobroci, ale ponieważ nasze serca zostały skażone, stworzyliśmy różne typy zasad religijnych. I tak oto, w zależności od różnych typów wiary, powstają różne odmiany kultu.

17.04 Osoby w *gunie* dobroci wielbią półbogów, a będący w *gunie* pasji wielbią demony. Ci natomiast, którzy są w *gunie* ciemności, oddaj cześć duchom i upiorom.

17.04 Znaczenie: W wersecie tym Najwyższa Osoba Boga opisuje różnego rodzaju czcicieli, odpowiednio do ich zewnętrznych czynności. Według zaleceń pism świętych, czciciele należy jedynie Najwyższą Osobę Boga. Ci jednak, którzy nie są zaznajomieni z tymi zaleceniami pism, względnie nie posiadają w nie wiary, obierają za obiekt czci różne przedmioty, odpowiednio do swojej pozycji w *gunach* natury materialnej. Usytuowani w *gunie* dobroci na ogół oddają cześć półbogom, takim jak Brahma, Śiva, Indra, Candra i bóg słońca. Są różni półbogowie i osoby w *gunie* dobroci wielbią określonych półbogów w określonym celu. Ci natomiast, którzy są w *gunie* pasji, oddają cześć demonom. W czasie Drugiej Wojny Światowej jeden człowiek w Kalkucie czczył Hitlera, ponieważ dzięki tej wojnie zgromadził potężny majątek, zajmując się czarnym rynkiem. Osoby będące w *gunie* pasji i ignorancji na ogół wybierają na swojego Boga jakiegoś potężnego człowieka. Myślą, że każdego można czczyć jako Boga i osiągnąć przez to ten sam rezultat.

Wyraźnie zostało powiedziane tutaj, że osoby w *gunie* pasji stwarzają i wielbią takich bogów, zaś ci, którzy są pod wpływem ignorancji, ciemności, oddają cześć duchom zmarłych. Czasami robią to na grobie jakiegoś zmarłego człowieka. Usługi seksualne są również w *gunie* ciemności. W Indiach są odosobnione wioski, gdzie jeszcze nadal oddaje się cześć duchom. Widzieliśmy w Indiach, jak ludzie z niższych kast czasami udają się do lasu, by

składać ofiary i oddawać cześć jakiemuś drzewu, jeśli wiedzą, że mieszka w nim duch. Te rozmaite rodzaje kultów nie są w rzeczywistości oddawaniem czci Bogu. Wielbienie Boga jest dla osób, które są usytuowane transcendentalnie, w czystej dobroci. W *Śrimad-Bhagavatam* (4.3.23) jest powiedziane: *sattvam viśuddham vasudeva-śabditam*: "Kiedy człowiek usytuowany jest w czystej dobroci, wielbi Vasudevę." Znaczenie tego jest takie, że Najwyższą Osobę Boga mogą wielbić te osoby, które całkowicie oczyściły się z *gun* natury materialnej i zajmują pozycję transcendentálną.

Impersonaliści usytuowani są w *gunie* dobroci i wielbią oni pięć rodzajów półbogów. Czczą bezosobowego Visnu, czyli formę Visnu w tym świecie materialnym, która znana jest jako Visnu filozoficzny. Visnu jest ekspansją Najwyższej Osoby Boga, ale impersonaliści, ponieważ ostatecznie nie wierzą w Najwyższą Osobę Boga, wyobrażają sobie, że forma Visnu jest po prostu innym aspektem bezosobowego Brahmana. Również wyobrażają sobie, że Pan Brahma jest bezosobową formą w materialnej *gunie* pasji. Wskutek tego czasami opisują pięć rodzajów półbogów, których należy czcić, ale ponieważ myślą, że rzeczywistą prawdą jest bezosobowy Brahman, w końcu odrzucają wszelkie przedmioty kultu. Podsumowując, z różnych cech natury materialnej można oczyścić się poprzez obcowanie z osobami o naturze transcendentálnej.

17.05-06 Ci, którzy oddają się surowym pokutom i umartwieniom niezalecanym przez pisma święte i praktykują je z powodu dumy, egotyzmu, pożądania i przywiązania, takie nierozsądne osoby, torturujące swoje narządy cielesne, jak również Duszę Najwyższą przebywającą wewnątrz, są demonicznej natury.

17.05-06 *Znaczenie:* Istnieją ludzie, którzy wymyślają różnego rodzaju pokuty i umartwienia nie zalecane przez pisma święte. Na przykład, w pismach takich nie ma mowy o poszczeniu dla jakiegoś skrytego, na przykład czysto politycznego celu. Pisma święte polecają posty dla postępu duchowego, a nie dla celów politycznych czy społecznych. Ci, którzy oddają się tego rodzaju pokutom, są według *Bhagavad-gity* osobami demonicznymi. Czyny ich są niezgodne z zaleceniami pism i nie są korzystne dla ogółu ludzkości. W rzeczywistości są oni powodowani dumą, fałszywym ego, żądzą i przywiązaniem do uciech materialnych. Przez takie postępowanie nie tylko niszczą układ elementów materialnych, z których zbudowane jest ciało, ale również niepokoją Samą Najwyższą Osobę Boga, przebywającego wewnątrz ich ciała. Takie nieaprobowane posty i umartwianie się dla celów politycznych jest z pewnością również niepokojące dla innych. O tego rodzaju postach nie ma mowy w literaturze wedyjskiej. Demoniczna osoba może myśleć, że tą metodą będzie w stanie zmusić swojego wroga albo stronę przeciwną do spełnienia swych pragnień, ale czasem taki post kończy się śmiercią. Czynów takich nie aprobuje Najwyższa Osoba Boga i mówi On, że ci, którzy angażują się w nie, są niewątpliwie demonami. Takie demonstracje, będąc nieposłuszeństwem wobec zaleceń pism świętych, są obrażą dla Najwyższej Osoby Boga. Ważne w tym związku jest słowo *acetasaḥ* – osoby o normalnej psychice muszą stosować się do zaleceń pism świętych. Ci, których sytuacja jest inna, nie są posłuszni tym zaleceniom i lekceważą pisma święte, wytwarzając swój własny proces pokut i umartwiania się. Należy zawsze pamiętać o tym, jaki jest ostateczny los takich demonicznych ludzi, o którym wspomina rozdział poprzedni. Pan zmusza ich do powtarzających się narodzin w łonach osób równie demonicznych. Wskutek tego będą żyli według demonicznych zasad narodziny po narodzinach, nie znając swojego związku z Najwyższą Osobą Boga. Jeśli jednakże będą wystarczająco szczęśliwi, by przyjąć przewodnictwo mistrza duchowego, który może skierować ich na ścieżkę mądrości wedyjskiej, wtedy będą mogli wydostać się z tego uwikłania i w końcu osiągną najwyższy cel.

17.07 Nawet pokarm, w którym znajdują upodobanie określone osoby, trzech jest rodzajów, odpowiednio do trzech *gun* materialnej natury. To samo odnosi się do ofiar, wyrzeczenia i dobroczynności. Posłuchaj, a powiem ci, jakie są między nimi różnice.

17.07 Znaczenie: W zależności od różnych pozycji w *gunach* natury materialnej, istnieją różnice w sposobie jedzenia, spełniania ofiar, praktykowania wyrzeczenia i dobroczynności. Nie znajdują się one na jednym poziomie. Ci, którzy mogą w sposób analityczny zrozumieć do jakiej *guny* natury materialnej należy dany rodzaj zachowania, posiadają prawdziwą mądrość. Natomiast głupcami są te osoby, które nie widzą różnicy pomiędzy różnymi rodzajami ofiar, pożywienia czy dobroczynności – i wszystko uważają za jedno. Są misjonarze, którzy nauczają, iż każdy może robić to, co się mu podoba, i w ten sposób osiągnąć doskonałość. Ale tacy głupi przewodnicy nie postępują w zgodzie ze wskazówkami pism świętych. Wymyślają swoje własne drogi i zwodzą ogół ludzkości.

17.08 Pożywienie, w którym gustują osoby w *gunie* dobroci, przedłuża życie i oczyszcza je, daje siłę, zdrowie, szczęście i zadowolenie. Taki zdrowy pokarm jest soczysty, oleisty i smaczny.

17.09 W pożywieniu, które jest zbyt gorzkie, zbyt kwaśne, słone, ostre, suche i gorące, gustują ludzie w *gunie* pasji. Pożywienie takie jest przyczyną bólów, przygnębienia i choroby.

17.10 Natomiast pokarm, który gotowany jest na dłużej niż trzy godziny przed spożyciem, który jest bez smaku, nieświeży i zgniły, i pokarm składający się z resztek i nieczystych substancji, lubią ludzie będący w ignorancji.

17.10 Znaczenie: Pokarm ma przedłużać życie, oczyścić umysł i dać siłę ciału. Jest to jedyny cel spożywania pokarmu. W przeszłości wielkie autorytety wybrały ten rodzaj pożywienia, który jest najlepszy dla zdrowia i przedłuża życie, to znaczy: produkty mleczne, cukier, ryż, pszenica, owoce i warzywa. W takim pożywieniu gustują ludzie będący w *gunie* dobroci. Inne rodzaje pokarmu, takie jak pieczone ziarno i melasa, które same nie są smaczne, mogą stać się takimi przez dodanie do nich mleka czy zmieszanie z innymi produktami. Wtedy są one również w *gunie* dobroci. Wszystkie tego rodzaju pokarmy są czyste z natury. Są one całkowicie różne od takich ohydnych rzeczy jak mięso czy napoje alkoholowe. Tłuste pożywienie, wspomniane w wersecie ósmym, nie ma żadnego związku z tłuszczem zwierzęcym otrzymywanym z uboju. Tłuszcz zwierzęcy dostępny jest w postaci mleka, które jest najwspanialszym rodzajem pokarmu. Tłuszczu zwierzęcego dostarczają mleko, masło, ser i podobne produkty, w takiej formie, która wyklucza potrzebę zabijania niewinnych stworzeń. Przyczyną tego ohydnego procederu jest niewątpliwie zwierzęca mentalność. Cywilizowaną metodą otrzymywania tłuszczu jest przeróbka mleka. Rzeź jest natomiast metodą istot niższych niż ludzie. Proteiny w obfitych ilościach znajdują się w grochu, *dalu*, pełnej pszenicy itd.

Pożywienie w *gunie* pasji, które jest gorzkie, zbyt słone albo zbyt gorące, lub też nadmiernie przyprawione czerwoną, ostrą papryką, jest zawsze przyczyną kłopotu, ponieważ powoduje zmniejszenie ilości śluzu w żołądku, co prowadzi do choroby. Pożywienie w *gunie* ignorancji, czyli ciemności, to zasadniczo to, które nie jest świeże. Każde pożywienie gotowane na dłużej niż trzy godziny przed spożyciem (za wyjątkiem *prasadam*, pokarmu ofiarowanego Panu) jest pożywieniem w *gunie* ciemności. Ponieważ rozkłada się ono,

wydziela nieprzyjemny zapach, który często przyciąga ludzi w tej *gunie*, ale jest odrażający dla ludzi w *gunie* dobroci.

Pozostałości pokarmu mogą być spożywane tylko wtedy, kiedy są one częścią pożywienia w pierw ofiarowanego Najwyższemu Panu albo jedzonego najpierw przez święte osoby, szczególnie mistrza duchowego. Spożywanie resztek pokarmu w innych wypadkach jest w *gunie* ciemności, zwiększa ono infekcję oraz jest przyczyną chorób. Takiego pożywienia, chociaż bardzo smacznego dla osób w *gunie* ciemności, nigdy nie lubią ani nawet nie dotykają osoby będące w *gunie* dobroci. Najlepszym pożywieniem są pozostałości pokarmu ofiarowanego Najwyższemu Panu. W *Bhagavad-gicie* Najwyższy Pan mówi, że przyjmuje pokarm przygotowany z warzyw, mąki i mleka, kiedy ofiarowany jest on z oddaniem. *Patram puspam phalam toyam*. Oczywiście, oddanie i miłość są głównymi rzeczami, które Najwyższa Osoba Boga przyjmuje, ale jest również powiedziane, że *prasadam* powinno zostać przygotowane w określony sposób. Każdy pokarm przygotowany zgodnie z zaleceniami pism świętych i ofiarowany Najwyższej Osobie Boga może być spożywany nawet wtedy, jeśli został przygotowany dużo wcześniej, gdyż taki pokarm jest transcendentalny. Dlatego, aby uczynić pokarm antyseptycznym, pożywnym i smacznym dla wszystkich – należy ofiarować go Najwyższej Osobie Boga.

17.11 Spośród wszystkich ofiar, w naturze dobroci są te, które spełniane są z obowiązku, zgodnie z zaleceniami pism świętych i bez oczekiwania nagrody.

17.11 *Znaczenie:* Na ogół ofiary spełniane są w pewnym celu, ale jak to zostało tutaj wyraźnie powiedziane, powinny być one wolne od takich pragnień. Powinny być traktowane jako obowiązek. Weźmy na przykład rytuały w świątyniach i kościołach. Na ogół są one spełniane w celu osiągnięcia jakiejś materialnej korzyści, co nie jest jednak w *gunie* dobroci. Chodzenie do świątyni czy kościoła należy traktować jako obowiązek. Należy tam ofiarowywać Najwyższej Osobie Boga wyrazy szacunku, kwiaty i pożywienie. Każdy sądzi, że nie ma sensu chodzić do świątyni po to jedynie, by wielbić Boga. Ale pisma święte nie pochwalają praktykowania kultu dla osiągnięcia jakichś materialnych korzyści. Do miejsc takich należy chodzić jedynie po to, aby ofiarować tam swoje wyrazy szacunku Bóstwu. W ten sposób można wznieść się do *guny* dobroci. Przestrzeganie nakazów pism świętych i ofiarowywanie szacunku Najwyższej Osobie Boga jest obowiązkiem każdego cywilizowanego człowieka.

17.12 Ale te, które spełniane są dla jakiegoś celu czy korzyści materialnej, czy z powodu dumy, takie ofiary, o wodzu Bharatów, są w naturze pasji.

17.12 *Znaczenie:* Czasami celem ofiar jest wzniesienie się do królestwa niebiańskiego albo otrzymanie jakichś korzyści materialnych w tym świecie. Takie ofiary albo rytuały są w *gunie* pasji.

17.13 A te ofiary, których spełnianie nie pozostaje w zgodzie z zaleceniami pism świętych, w których nie rozdaje się *prasadam* (pożywienia duchowego), nie śpiewa hymnów ani nie wynagradza kapłanów, i które pozbawione są wiary – takie ofiary są w naturze ignorancji.

17.13 *Znaczenie:* Wiara w *gunie* ciemności, czyli ignorancji, jest właściwie brakiem wiary. Czasami ludzie czczą jakiegoś półboga tylko po to, aby zdobyć pieniądze, i następnie tracą te pieniądze na rozrywki, ignorując zalecenia pism świętych. Takie wystawne pokazy

religijności nie są przyjmowane za szczerę. Wszystkie są w *gunie* ciemności; wytwarzają demoniczną mentalność i nie przynoszą pożytku ludzkiemu społeczeństwu.

17.14 Wyrzeczenie w stosunku do ciała polega na oddawaniu czci Najwyższemu Panu, braminom, mistrzowi duchowemu, wyżej rangą stojącym i starszym, jak ojcu i matce; jak również na zachowywaniu czystości, prostocie, życiu w celibacie, i łagodności.

17.14 *Znaczenie:* Najwyższy Pan tłumaczy tutaj różnego rodzaju wyrzeczenia i pokuty. Najpierw objaśnia wyrzeczenia i pokuty praktykowane przez ciało. Należy ofiarowywać, albo uczyć się jak ofiarowywać, szacunek Bogu albo półbogom, doskonałym, kwalifikowanym braminom, mistrzowi duchowemu i starszym, jak ojcu czy matce, oraz każdej osobie posiadającej wiedzę wedyjską. Te osoby powinny otrzymywać należyty szacunek. Należy praktykować czystość wewnętrzną i zewnętrzną, i należy nauczyć się prostoty postępowania. Nie należy robić niczego, co nie jest aprobowane przez pisma święte. Nie powinno się mieć do czynienia z życiem seksualnym poza małżeństwem, gdyż pisma święte zezwalają na seks tylko w małżeństwie. To nazywa się celibatem. Na tym polegają wyrzeczenia i pokuty odnoszące się do ciała.

17.15 Prostota mowy polega na prawdomówności i używaniu słów, które są przyjemne i korzystne, i które nie są przyczyną niepokoju dla innych. Należy również regularnie recytować Vedy.

17.15 *Znaczenie:* Należy przemawiać w taki sposób, aby nie niepokoić umysłów innych. Oczywiście, kiedy mówi nauczyciel, może on mówić prawdę dla pouczenia swoich studentów, ale taki nauczyciel nie powinien przemawiać do innych, nie będących jego uczniami, jeśli to miałoby podniecić ich umysły. Są to wyrzeczenia dotyczące mowy. Oprócz tego nie należy mówić o głupstwach. Jeśli przemawia się w środowisku duchowym, to swoje wypowiedzi należy opierać na pismach świętych. Należy jednocześnie cytować ustępy z pism autorytatywnych na potwierdzenie tego co się mówi. Takie rozmowy powinny być też bardzo przyjemne dla ucha. Z takich dyskusji można wyciągnąć największe korzyści i podnieść społeczeństwo ludzkie na wyższy poziom. Literatura wedyjska jest nieograniczona i należy ją studiować. To nazywa się wyrzeczeniem, jeśli chodzi o mowę.

17.16 A zadowolenie, prostota, powaga, opanowanie i oczyszczenie swego życia jest wyrzeczeniem dla umysłu.

17.16 *Znaczenie:* Uczynić umysł wyrzeczonym, znaczy odwieść go od zadowalania zmysłów. Powinien on być tak wyszkolony, aby zawsze myśleć o czynieniu dobra dla innych. Najlepszym ćwiczeniem dla umysłu jest powaga myśli. Nie powinno się nigdy odbiegać od świadomości Krsny i należy zawsze unikać zadowalania zmysłów. Oczyszczenie własnej natury polega na osiągnięciu świadomości Krsny. Zadowolenie umysłu można osiągnąć jedynie przez powściągnięcie go od myśli o uciechach zmysłowych. Im bardziej myślimy o uciechach zmysłowych, tym bardziej umysł nasz jest niezadowolony. W obecnym wieku niepotrzebnie angażujemy umysł w tak wiele różnych sposobów zadowalania zmysłów, i wskutek tego nie możemy osiągnąć zadowolenia umysłu. Najlepszą radą na to jest zajęcie umysłu literaturą wedyjską, która pełna jest satysfakcjonujących opowieści, chociażby takich, jak te zawarte w *Puranach* i *Mahabharacie*. Można skorzystać z tej wiedzy i oczyścić się, Umysł powinien być wolny od fałszu i powinien myśleć o dobrobycie innych. Cisza oznacza bezustanne myślenie o samorealizacji. Osoba świadoma Krsny jest w tym znaczeniu w

doskonały sposób cicha. Kontrola umysłu oznacza powstrzymanie umysłu od radości zmysłowych. Należy być prostolinijnym i uczciwym w swoim zachowaniu i w ten sposób oczyścić swoje życie. Wszystkie te cechy razem składają się na prostotę czynności umysłowych.

17.17 Te trzy wyrzeczenia praktykowane z transcendentalną wiarą przez ludzi, których celem nie jest osiągnięcie korzyści materialnych dla siebie, ale zadowolenie Najwyższego – są w naturze dobroci.

17.18 A te pokuty i wyrzeczenia, które praktykowane są, pod wpływem dumy, w celu zdobycia szacunku, poważania i czci, uważane są za będące w *gunie pasji*. Nie są one ani trwałe, ani stanowcze.

17.18 *Znaczenie:* Czasami ktoś podejmuje pokuty i wyrzeczenia w celu zwrócenia na siebie uwagi innych i zyskania ich szacunku i uwielbienia. Osoby w *gunie pasji* stwarzają takie sytuacje, w których wielbione są przez podwładnych i pozwalają im myć swoje stopy i ofiarowywać bogactwa. Takie sztucznie wytworzone sytuacje poprzez ostentacyjne oddawanie się pokutom są w *gunie pasji*. Efekty ich są tymczasowe; mogą trwać przez pewien czas, ale nie są trwałe.

17.19 Te natomiast pokuty i wyrzeczenia, które praktykowane są niemądrze przez uporczywe tortury siebie samego albo dla zniszczenia czy zaszкодzenia innym – są w *gunie ignorancji*.

17.19 *Znaczenie:* Są to przykłady niemądrych pokut podejmowanych przez demony takie jak Hiranyakaśipu, który poddawał się surowym pokutom po to, aby uzyskać nieśmiertelność i zabić półbogów. Modlił się o to do Brahmy, ale ostatecznie został zabity przez Najwyższą Osobę Boga. Oddawanie się pokutom dla osiągnięcia czegoś niemożliwego jest na pewno w *gunie ignorancji*.

17.20 Dar dany z obowiązku, we właściwym czasie i we właściwym miejscu, wartościowej osobie, bez oczekiwania zwrotu – uważany jest za dobroczynność w *gunie dobroci*.

17.20 *Znaczenie:* Literatura wedyjska poleca wspomaganie osób zaangażowanych w czynności duchowe. Nie poleca natomiast rozdawania jałmużny bez zastanowienia. Zawsze brana jest pod uwagę doskonałość duchowa. Dlatego jest takie zalecenie, by jałmużnę dawać w miejscach pielgrzymek w czasie zaćmienia słońca lub księżyca, czy też w końcu miesiąca. Należy się ona albo wykwalifikowanemu braminowi, albo Vaisnavie (wielbicielowi), albo też świątyni. Takie jałmużny należy dawać bez oczekiwania czegokolwiek w zamian. Jałmużna dawana jest czasami ludziom biednym z powodu współczucia, ale jeśli ten biedny człowiek nie jest wart otrzymania jej, wtedy nie łączy się to z żadnym postępem duchowym. Innymi słowy, *Vedy* nie polecają rozdawania jałmużny "na oślep".

17.21 Ale jałmużna dawana z oczekiwaniem czegoś w zamian albo z pragnieniem osiągnięcia czegoś, czy z niechęcią jest dobroczynnością w *gunie pasji*.

17.21 *Znaczenie:* Dobroczynność praktykowana jest czasami w celu osiągnięcia promocji na planety niebiańskie. Czasami łączy się ona z dużym wysiłkiem, po którym następuje żal: "Dlaczego straciłem tak wiele w ten sposób?" Jałmużna czasami dawana jest w sposób

wymuszony, na prośbę jakiegoś zwierzchnika. Dobroczynność tego rodzaju jest w *gunie* pasji.

Jest również wiele takich fundacji dobroczynnych, które wspomagają instytucje zajmujące się zadowalaniem zmysłów. Takiej dobroczynności nie polecają święte pisma wedyjskie. Jedynie pochwalaną jest dobroczynność w *gunie* dobroci.

17.22 A dobroczynność okazywana w nieczystym miejscu i w niewłaściwym czasie, niewartym tego osobom, bez właściwej uwagi i szacunku – jest dobroczynnością w *gunie* ignorancji.

17.22 *Znaczenie:* Nie zostało pochwalone tutaj wspieranie osób zajmujących się toksykowaniem się i hazardem. Ten rodzaj wspomagania charakterystyczny jest dla *guny* ignorancji. Nie przynosi on żadnej korzyści, a raczej zakrawa na popieranie grzesznych osób. Podobnie, jeśli ktoś daje jałmużnę właściwej osobie, ale bez szacunku i właściwej uwagi, to również jest to dobroczynność w *gunie* ciemności.

17.23 Od początku stworzenia trzy słowa – *om tat sat* – były używane na wskazanie Najwyższej Absolutnej Prawdy. Bramini wymawiali te trzy reprezentacyjne symbole podczas intonowania hymnów wedyjskich i spełniania ofiar dla zadowolenia Najwyższego.

17.23 *Znaczenie:* Zostało wyjaśnione, że pokuty, ofiary, dobroczynność i pożywienie dzielą się na trzy kategorie: właściwe dla *guny* dobroci, pasji i ignorancji. Ale bez względu na to, do jakiej kategorii należą – pierwszej, drugiej czy trzeciej, wszystkie one są uwarunkowane, zanieczyszczone przez *guny* natury materialnej. Kiedy jednak przeznaczone są dla Najwyższego – *om tat sat*, Najwyższej Osoby Boga, wiecznego – wtedy stają się środkami do postępu duchowego. Zalecenia pism świętych wskazują właśnie na taki cel. Te trzy słowa: *om tat sat*, specjalnie wskazują na Prawdę Absolutną, Najwyższą Osobę Boga. W hymnach wedyjskich zawsze występuje słowo *om*.

Kto w swoim postępowaniu nie przestrzega zasad pism świętych, ten nie osiągnie Absolutnej Prawdy. Osiągnie jakiś rezultat tymczasowy, ale nie osiągnie ostatecznego celu życia. Wniosek jest taki, że dobroczynność, ofiary i pokuty muszą być praktykowane w *gunie* dobroci. Jeśli praktykowane są w *gunie* pasji i ignorancji, wtedy są niewątpliwie niższej jakości. Trzy słowa *om tat sat* wymawiane są w połączeniu ze świętym imieniem Najwyższego Pana, np. *om tad visnoh*. I kiedykolwiek śpiewane są hymny wedyjskie albo święte imię Najwyższego Pana, zawsze dodawane jest *om*. Takie jest zalecenie literatury wedyjskiej. Te trzy słowa wyjęte zostały z hymnów wedyjskich. *Om ity etad brahmano nedistham nama (Rg Veda)* wskazuje na pierwszy cel. Następnie *tat tvam asi (Chandogya Upanisad 6.8.7)* wskazuje na drugi cel, a *sad eva saumya (Chandogya Upanisad 6.2.1)* – na trzeci. Połączone tworzą *om tat sat*. Wcześniej, kiedy Brahma, pierwsza stworzona żywa istota, spełniał ofiary, przez wymawianie tych trzech słów nawiązywał do Najwyższej Osoby Boga. Tej samej zasady zawsze przestrzegano w sukcesji uczniów. Więc hymn ten ma wielkie znaczenie. Dlatego *Bhagavad-gita* poleca, aby każda praca wykonywana była dla *om tat sat*, czyli dla Najwyższej Osoby Boga. Jeśli ktoś odprawia pokuty, praktykuje dobroczynność i spełnia ofiary z tymi trzema słowami, to działa on w świadomości Krsny. Świadomość Krsny jest naukowym spełnianiem czynności transcendentalnych, które umożliwiają nam powrót do domu – z powrotem do Boga. W działaniu w taki transcendentalny sposób nie ma żadnej straty energii.

17.24 Aby osiągnąć Najwyższego, wszystkie ofiary, pokuty i działalność dobroczynną transcendentaliści zaczynają – zgodnie z zasadami pism świętych – od 'om'.

17.24 Znaczenie: *Om tad visnoh paramam padam (Rg Veda 1.22.20).* Lotosowe stopy Visnu są najwyższą platformą oddania. Poświęcanie wszystkich czynów Najwyższej Osobie Boga jest doskonałością działania.

17.25 Ofiary, pokuty i dobroczynność pełnić należy ze słowem 'tat' i nie pragnąc rezultatu. A celem takich transcendentalnych czynów jest uwolnienie się z sidła materialnych.

17.25 Znaczenie: Aby wznieść się do pozycji duchowej, należy działać bez pragnienia materialnego zysku. Celem wszystkich czynów powinno być ostateczne przeniesienie się do królestwa duchowego – powrót do domu, do Boga.

17.26-27 A celem służby oddania jest, o synu Prthy, Prawda Absolutna, określana słowem 'sat'. Te ofiary, pokuty i dobroczynność, które zgodne są z naturą absolutną, spełniane są dla zadowolenia Najwyższej Osoby. I tak takie czynności ofiarne, jak i ich wykonawca, również określane są słowem 'sat'.

17.26-27 Znaczenie: Słowa *praśaste karmani*, czyli "nakazane obowiązki", wskazują na to, że jest wiele czynności zalecanych przez literaturę wedyjską, które są procesami oczyszczającymi, i które obowiązują już od chwili poczęcia, aż do końca życia. Takie oczyszczające procesy mają służyć ostatecznemu wyzwoleniu żywej istoty. Poleca się, by przy wszystkich takich czynnościach wibrować *om tat sat*. Słowa *sad-bhave* i *sadhu-bhave* oznaczają sytuację transcendentalną. Działanie w świadomości Krsny jest nazywane *sattva*, a kto jest w pełni świadomy czynności w świadomości Krsny, ten nazywany jest *sadhu*. W *Śrimad-Bhagavatam* (3.25.25) jest powiedziane, że tematy transcendentalne stają się zrozumiałe w towarzystwie wielbicieli. Użyte są tam słowa *satam prasangat*. Bez dobrego towarzystwa nie można zdobyć wiedzy transcendentalnej. Słowa *om tat sat* wibrowane są również podczas inicjacji i ofiarowania świętych nici. Podobnie, Najwyższy, *om tat sat*, jest celem wszystkich *yajni*. A słowo *tad-arthyam* oznacza ofiarowanie służby wszystkiemu, co reprezentuje Najwyższego. Do służb takich zalicza się na przykład gotowanie i pomaganie w pracach w świątyni, czy jakikolwiek rodzaj działania mający na celu szerzenie chwał Pana. Słowa *om tat sat* używane są na różne sposoby w celu udoskonalenia wszystkich czynności, uczynienia wszystkiego kompletnym.

17.28 Ale ofiary, wyrzeczenia i pokuty praktykowane bez wiary w Najwyższego – są nietrwale, o synu Prthy. Nazywane są one 'asat' i nie przynoszą żadnego pożytku, ani w tym życiu, ani w następnym.

17.28 Znaczenie: Wszystko cokolwiek robione jest bez celu transcendentalnego – czy to pełnienie ofiar, czy praktykowanie dobroczynności albo odbywanie pokut – jest bezużyteczne. Dlatego werwet ten mówi, że takie działanie nie jest dobre. Wszelkie czyny należy ofiarować Najwyższemu, w świadomości Krsny. Bez takiej wiary i bez właściwego przewodnictwa nigdy nie osiągniemy żadnego efektu. Wiarę w Najwyższego polecają wszystkie pisma wedyjskie. Zrozumienie Krsny powinno być, według instrukcji wedyjskich, celem wszystkich zajęć. Nikt nie może osiągnąć sukcesu, nie stosując się do tej zasady. Dlatego najlepszą rzeczą jest działanie od początku w świadomości Krsny, pod

przewodnictwem bona fide mistrza duchowego. Jest to sposób na osiągnięcie sukcesu we wszystkim, cokolwiek robimy.

W uwarunkowanym stanie życia ludzie skłonni są do wielbienia półbogów, duchów czy Yaksów, takich jak Kuvera. *Guna* dobroci lepsza jest od *guny* pasji i ignorancji, ale kto bezpośrednio przyjmuje świadomość Krsny, ten jest transcendentalny do wszystkich tych sił natury materialnej. Chociaż istnieje proces stopniowego postępu, to jednak najlepszym sposobem jest przyjęcie świadomości Krsny dzięki towarzystwu czystych wielbicieli. I to poleca ten rozdział. Aby osiągnąć sukces na tej ścieżce, należy najpierw znaleźć właściwego mistrza duchowego i pod jego kierunkiem odbyć szkolenie. Wtedy można osiągnąć wiarę w Najwyższego. Kiedy wiara ta dojrzeje z biegiem czasu, wtedy nazywana jest miłością do Boga. Ta miłość jest ostatecznym celem wszystkich żywych istot. Należy zatem bezpośrednio przyjąć świadomość Krsny. Takie jest zalecenie tego Siedemnastego Rozdziału.

W ten sposób Bhaktivedanta kończy objaśnienia do Siedemnastego Rozdziału *Śrimad Bhagavad-gity*, omawiającego różne typy wiary.